

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

612

URAIA

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2005

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B na C** zenye jumla ya maswali **kumi na sita (16)**
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka katika kila sehemu **B na C.**
3. Sehemu A ina alama **arobaini (40)** na sehemu B na C zina alama **thelathini (30)** kila moja.
4. Simu za mkononi na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

1. Kijiji kimepanga kuanzisha mradi wa umwagiliaji. Eleza njia nne ambazo wananchi wanaweza kushirikiana na serikali.

Wananchi wanaweza kushirikiana na serikali kwa kushiriki mpango wa ushauri wa pamoja, ambapo wanakaa na viongozi wa serikali kujadili mahitaji, changamoto, na mbinu za mradi wa umwagiliaji. Hii inahakikisha mradi unalingana na hali halisi ya kijiji.

Wananchi wanaweza kushirikiana kwa kutoa vituo vya kijamii au ardhi kwa ajili ya mradi, mfano maeneo ya kuchimba visima au mabwawa, ili kuwezesha utekelezaji wa mradi haraka.

Wananchi wanaweza pia kushirikiana kwa kutoa michango ya kifedha au kazi za hiari kama vile kujenga mifereji ya maji au kushughulikia matengenezo ya awali, jambo linalosaidia kupunguza gharama za serikali.

Pia, wananchi wanaweza kushirikiana kwa kuhifadhi na kulinda mradi mara baada ya kuanzishwa, kuhakikisha usimamizi unakuwa endelevu na mradi haudhuriwa au kupotea.

2. Taja vipengele vinne vya Katiba vinavyosaidia kulinda haki za watoto na eleza kwa kifupi.

Kipengele cha uhuru na usalama kinahakikisha watoto hawawezi kuonewa au kunyanyaswa, kwa mfano hakutakiwi kutumwa kazini shingoni mwa hali hatarishi.

Kipengele cha elimu kinahakikisha kila mtoto ana haki ya kupata elimu bila kizuizi, hivyo kuendeleza maarifa na maendeleo yake.

Kipengele cha afya kinahakikisha watoto wanapata huduma za afya, chanjo, na lishe sahihi ili kuendeleza afya yao kwa ustawi.

Kipengele cha haki za kisheria kinatoa mwongozo wa kulinda watoto kutoka kwa dhuluma, ukiukwaji wa sheria au ushiriki wa mapenzi yasiyo ya lazima, na kuhakikisha wanaishi kwa heshima.

3. Kwa nini raia wanapaswa kushirikiana na polisi katika kudhibiti uhalifu? Toa hoja nne.

Kushirikiana kunasaidia polisi kupata taarifa sahihi kutoka kwa wananchi, jambo linalosaidia kubaini wahalifu kwa haraka.

Kushirikiana kunazalisha usalama wa jamii, kwani wananchi wanakuwa sehemu ya mpango wa ulinzi wa kijamii, hivyo kupunguza uhalifu.

Raia wanaposhirikiana, polisi wanaweza kuzuia uhalifu kabla haujatokea, kwa mfano kwa kutambua vitisho au tabia hatarishi mapema.

Aidha, kushirikiana kunasaidia kuimarisha uhusiano wa polisi na wananchi, hivyo kuongezeka kuaminiana na kupunguza kutoaminiana au migogoro.

4. Andika mambo manne yanayopaswa kuzingatiwa mwalimu anapofundisha maadili mema.

Mwalimu anapaswa kuwa mfano wa tabia njema, kwa sababu wanafunzi hufuata mfano wa mwalimu katika maisha yao ya kila siku.

Mwalimu anapaswa kuelezea maana ya maadili mema kwa lugha rahisi, kuhakikisha wanafunzi wanaweza kuelewa na kuyatumia maishani mwao.

Mwalimu anapaswa kutumia mbinu mbalimbali za kufundisha, kama michezo ya kuigiza au simulizi, ili kuhamasisha wanafunzi kushiriki kikamilifu.

Mwalimu anapaswa kuheshimu tofauti za wanafunzi, kama imani, utamaduni na ujuzi, ili kutoa maadili mema bila ubaguzi au kupendelea mmoja juu ya mwingine.

5. Eleza faida nne za mashirika ya vijana kushirikishwa katika shughuli za maendeleo ya kijamii.

Kwanza, kushirikishwa kunawawezesha vijana kujifunza uongozi na ushirikiano, jambo linaloongeza ujuzi wa maisha.

Pili, wanapata fursa ya kuchangia katika maendeleo ya jamii, kwa kushiriki katika miradi ya kijamii, hivyo jamii inafaidika.

Tatu, wanakuwa na maadili mema ya kujitolea, ikiwemo kusaaidia wazee, watoto au mazingira, jambo linaloongeza heshima kwa jamii.

Nne, wanakuwa na fursa ya kupata mtandao wa kijamii na kitaaluma, kwa kushirikiana na taasisi mbalimbali, jambo linalowasaidia katika maisha yao ya baadaye.

6. Fafanua dhana ya uraia wa kidijitali na toa mifano miwili ya ushiriki.

Uraia wa kidijitali ni uhusiano wa mtu na jamii kupitia teknolojia ya kidijitali ambapo raia hutumia mtandao na teknolojia kuonyesha haki, wajibu na ushirikiano.

Mfano wa ushiriki ni kutuma taarifa au maoni kupitia mitandao ya kijamii ili kushiriki katika masuala ya jamii.

Mfano mwingine ni kushiriki katika kura za kidijitali au tafiti za jamii kupitia mtandao, ili kuchangia maamuzi yanayogusa wananchi.

7. Taja hoja nne zinazoonyesha mchango wa wanawake katika siasa za vijiji.

Wanawake wanachangia kwa kushiriki vikao vya uongozi, kuhakikisha hoja zao zinasikika katika maamuzi ya kijiji.

Wanawake huchangia katika kuendeleza sera za kijamii, mfano masuala ya elimu ya watoto na afya ya familia.

Wanawake wanatoa ufafanuzi wa mahitaji ya familia na jamii, ambayo wanaume mara nyingine hawazingatii.

Wanawake pia huchangia katika kuhamasisha amani na ushirikiano kwenye siasa za vijiji, kupunguza migogoro na migongano.

8. Taja sifa nne za raia anayeheshimu taratibu na utamaduni wa wengine.

Raia huyu anasikiliza sheria na kanuni za jamii bila kutaka kuzivunja.

Anaheshimu imani na imani za wengine, ikiwemo dini na tamaduni mbalimbali.

Anapendekeza na kushiriki matendo ya kijamii bila kubagua watu kulingana na asili, rangi au hali ya kifedha.

Anajitahidi kushirikiana na wengine kwa heshima, kuhakikisha ushirikiano na mshikamano katika jamii.

9. Toa hoja nne zinazothibitisha hatari za ubaguzi wa rangi katika jamii.

Ubaguzi wa rangi unaweza kusababisha mgawanyiko wa kijamii, na kuondoa mshikamano wa pamoja.

Unaweza kuongeza chuki na migogoro kati ya makundi tofauti ya watu.

Unaweza kupunguza fursa za ajira, elimu au huduma kwa baadhi ya watu, hivyo kushusha maendeleo ya jamii.

Unaweza kusababisha unyanyasaji wa kimfumo na ukiukwaji wa haki za binadamu kwa baadhi ya jamii.

10. Wanafunzi wanaweza kujifunza maadili mema kupitia michezo ya kuigiza. Taja faida nne.

Michezo ya kuigiza inawasaidia wanafunzi kuelewa maadili mema kwa vitendo, badala ya kusoma tu nadharia.

Inachangia kuendeleza ubunifu na ufahamu, kwani wanafunzi huamua jinsi ya kuigiza hali halisi.

Inasaidia kuimarisha mshikamano na ushirikiano miongoni mwa wanafunzi wanapocheza pamoja.

Inasaidia pia kuboresha mawasiliano na heshima kwa kuelewa hisia na nafasi za wengine wanapocheza mizani mbalimbali.

SEHEMU B (Alama 30)

11. Chunguza shughuli tano zinazofanywa na mashirika ya kiraia ili kupunguza ufisadi.

Mashirika ya kiraia huchunguza na kutoa ripoti za uwajibikaji wa serikali, kuhakikisha fedha zinatumiwa kwa usahihi.

Hutoa elimu kwa wananchi kuhusu haki zao na namna ya kudai uwajibikaji kwa viongozi.

Husimamia taratibu za ununuzi wa serikali, kuhakikisha hakuna rushwa au ufisadi katika miradi ya umma.

Huchangia katika uchunguzi wa uwazi wa miradi, kuhakikisha watendaji wa umma wanafuata sheria.

Mashirika haya pia hushauri na kushirikiana na serikali katika kutengeneza sera zinazopunguza ufisadi.

12. Kwa hoja sita, eleza mchango wa vyombo vya habari katika kuhamasisha uwajibikaji wa wananchi.

Vyombo vya habari hutoa taarifa sahihi na za haraka kwa wananchi kuhusu shughuli za serikali.

Vinachunguza na kuchunguza vitendo vya ufisadi au ukiukwaji wa sheria kwa kuandika habari au ripoti.

Vinahamasisha wananchi kushiriki katika maamuzi ya kijamii, kwa kutoa maoni na kushiriki kwenye mijadala.

Vinatoa funzo kwa wananchi kuhusu haki zao na wajibu wao, kuongeza uelewa wa kijamii.

Vinasaidia kudhibiti nguvu za viongozi kwa kuhakikisha uwazi na uwajibikaji.

Vinachangia katika kuimarisha demokrasia, kwa kutoa jukwaa la kuzungumzia masuala muhimu ya taifa.

13. Taja njia tano za raia kushiriki katika miradi ya maendeleo ya kijamii.

Raia wanaweza kushiriki katika mikutano ya vijiji, kutoa mawazo na mapendekezo.

Wanaweza kutoa michango ya fedha au vifaa kwa ajili ya mradi wa kijamii.

Wanaweza kushiriki kazi za kujitolea, kama kukarabati shule au barabara.

Wanaweza kushiriki katika mashirika ya kijamii ili kusimamia mradi au kuhakikisha uwazi.

Wanaweza kushiriki katika kupanga miradi na ufuatiliaji, kuhakikisha malengo ya maendeleo yanatimika.

SEHEMU C (Alama 30)

14. Fafanua mambo matano yanayopaswa kuzingatiwa wakati wa kufundisha stadi za maadili.

Mwalimu anapaswa kuwa mfano wa tabia njema kwa wanafunzi.

Anapaswa kuelezea maadili mema kwa lugha rahisi ili kila mwanafunzi aelewe.

Anapaswa kutumia mbinu zinazowavutia kama michezo ya kuigiza au simulizi.

Anapaswa kushirikisha wanafunzi katika maswali na majadiliano.

Anapaswa kuheshimu tofauti za wanafunzi, ikiwemo dini, tamaduni na ujuzi.

15. Chambua mbinu sita za kisasa zinazosaidia mwalimu kuongeza ushiriki wa wanafunzi darasani.

Kutumia michezo ya kuigiza ili wanafunzi waweze kuonyesha tabia mema kwa vitendo.

Kutumia mitandao ya dijitali kama video au slideshow kufundisha somo.

Kutumia majadiliano na mijadala miongoni mwa wanafunzi ili kufikiana juu ya masuala fulani.

Kutumia vifaa vya kuona na kusikia ili wanafunzi wapate uelewa wa kina.

Kushiriki miradi ya kikundi ambapo wanafunzi hufanya kazi pamoja.

Kutumia mitihani midogo na majibu ya haraka ili kuhamasisha ushiriki wa kila mwanafunzi.

16. Eleza hoja sita zinazothibitisha umuhimu wa kufanya tathmini ya mafunzo kabla ya kuanza somo rasmi.

Tathmini husaidia kubaini kiwango cha uelewa wa wanafunzi kabla ya kuanza somo.

Husaidia mwalimu kuchagua mbinu bora za kufundisha kulingana na kiwango cha wanafunzi.

Husaidia kurekebisha changamoto kama kutokuelewa misingi fulani.

Husaidia mwalimu kupanga muda vizuri kulingana na mahitaji ya somo.

Husaidia katika kuandaa vifaa na rasilimali zinazohitajika kwa somo.

Husaidia katika kuunda malengo ya somo yanayofaa na yanayoweza kufanikishwa na wanafunzi.

SEHEMU A (Alama 40)

1. Kijiji kimepanga kuanzisha mradi wa umwagiliaji. Eleza njia nne ambazo wananchi wanaweza kushirikiana na serikali.

Wananchi wanaweza kushirikiana na serikali kwa kushiriki mpango wa ushauri wa pamoja, ambapo wanakaa na viongozi wa serikali kujadili mahitaji, changamoto, na mbinu za mradi wa umwagiliaji. Hii inahakikisha mradi unalingana na hali halisi ya kijiji.

Wananchi wanaweza kushirikiana kwa kutoa ardhi au maeneo kwa ajili ya mradi, mfano maeneo ya kuchimba visima au mabwawa, ili kuwezesha utekelezaji wa mradi haraka.

Wananchi wanaweza pia kushirikiana kwa kutoa michango ya kifedha au kazi za hiari, kama vile kujenga mifereji ya maji au kushughulikia matengenezo ya awali, jambo linalosaidia kupunguza gharama za serikali.

Pia, wananchi wanaweza kushirikiana kwa kulinda na kudumisha mradi mara baada ya kuanzishwa, kuhakikisha usimamizi unakuwa endelevu na mradi hauharibiwi.

2. Taja vipengele vinne vya Katiba vinavyosaidia kulinda haki za watoto na eleza kwa kifupi.

Kipengele cha uhuru na usalama kinahakikisha watoto hawawezi kuonewa au kunyanyaswa, mfano hakutakiwi kutumwa kazini shingoni mwa hali hatarishi.

Kipengele cha elimu kinahakikisha kila mtoto ana haki ya kupata elimu bila kizuizi, hivyo kuendeleza maarifa na maendeleo yake.

Kipengele cha afya kinahakikisha watoto wanapata huduma za afya, chanjo, na lishe sahihi ili kuendeleza afya yao kwa ustawi.

Kipengele cha haki za kisheria kinatoa mwongozo wa kulinda watoto kutoka kwa dhuluma, ukiukwaji wa sheria au ushiriki wa mapenzi yasiyo ya lazima, na kuhakikisha wanaishi kwa heshima.

3. Kwa nini raia wanapaswa kushirikiana na polisi katika kudhibiti uhalifu? Toa hoja nne.

Kushirikiana kunasaidia polisi kupata taarifa sahihi kutoka kwa wananchi, jambo linalosaidia kubaini wahalifu kwa haraka.

Kushirikiana kunazalisha usalama wa jamii, kwani wananchi wanakuwa sehemu ya mpango wa ulinzi wa kijamii, hivyo kupunguza uhalifu.

Raia wanaposhirikiana, polisi wanaweza kuzuia uhalifu kabla haujatokea, kwa mfano kwa kutambua vitisho au tabia hatarishi mapema.

Aidha, kushirikiana kunasaidia kuimarisha uhusiano wa polisi na wananchi, hivyo kuongezeka kuaminiana na kupunguza migogoro.

4. Andika mambo manne yanayopaswa kuzingatiwa mwalimu anapofundisha maadili mema.

Mwalimu anapaswa kuwa mfano wa tabia njema, kwa sababu wanafunzi hufuata mfano wa mwalimu katika maisha yao ya kila siku.

Mwalimu anapaswa kuelezea maana ya maadili mema kwa lugha rahisi, kuhakikisha wanafunzi wanaweza kuelewa na kuyatumia maishani mwao.

Mwalimu anapaswa kutumia mbinu mbalimbali za kufundisha, kama michezo ya kuigiza au simulizi, ili kuhamasisha wanafunzi kushiriki kikamilifu.

Mwalimu anapaswa kuheshimu tofauti za wanafunzi, kama imani, utamaduni na ujuzi, ili kutoa maadili mema bila ubaguzi au kupendelea mmoja juu ya mwingine.

5. Eleza faida nne za mashirika ya vijana kushirikishwa katika shughuli za maendeleo ya kijamii.

Kwanza, kushirikishwa kunawawezesha vijana kujifunza uongozi na ushirikiano, jambo linaloongeza ujuzi wa maisha.

Pili, wanapata fursa ya kuchangia katika maendeleo ya jamii, kwa kushiriki katika miradi ya kijamii, hivyo jamii inafaidika.

Tatu, wanakuwa na maadili mema ya kujitolea, ikiwemo kusaidia wazee, watoto au mazingira, jambo linaloongeza heshima kwa jamii.

Nne, wanakuwa na fursa ya kupata mtandao wa kijamii na kitaaluma, kwa kushirikiana na taasisi mbalimbali, jambo linalowasaidia katika maisha yao ya baadaye.

6. Fafanua dhana ya uraia wa kidijitali na toa mifano miwili ya ushiriki.

Uraia wa kidijitali ni uhusiano wa mtu na jamii kupitia teknolojia ya kidijitali, ambapo raia hutumia mtandao na teknolojia kuonyesha haki, wajibu na ushirikiano.

Mfano wa ushiriki ni kutuma taarifa au maoni kupitia mitandao ya kijamii ili kushiriki katika masuala ya jamii.

Mfano mwingine ni kushiriki katika kura za kidijitali au tafiti za jamii kupitia mtandao, ili kuchangia maamuzi yanayogusa wananchi.

7. Taja hoja nne zinazoonyesha mchango wa wanawake katika siasa za vijiji.

Wanawake wanachangia kwa kushiriki vikao vya uongozi, kuhakikisha hoja zao zinasikika katika maamuzi ya kijiji.

Wanawake huchangia katika kuendeleza sera za kijamii, mfano masuala ya elimu ya watoto na afya ya familia.

Wanawake wanatoa ufafanuzi wa mahitaji ya familia na jamii, ambayo wanaume mara nyingine hawazingatii.

Wanawake pia huchangia katika kuhamasisha amani na ushirikiano kwenye siasa za vijiji, kupunguza migogoro na migongano.

8. Taja sifa nne za raia anayeheshimu taratibu na utamaduni wa wengine.

Raia huyu anasikiliza sheria na kanuni za jamii bila kutaka kuzivunja.

Anaheshimu imani na imani za wengine, ikiwemo dini na tamaduni mbalimbali.

Anapendekeza na kushiriki matendo ya kijamii bila kubagua watu kulingana na asili, rangi au hali ya kifedha.

Anajitahidi kushirikiana na wengine kwa heshima, kuhakikisha ushirikiano na mshikamano katika jamii.

9. Toa hoja nne zinazothibitisha hatari za ubaguzi wa rangi katika jamii.

Ubaguzi wa rangi unaweza kusababisha mgawanyiko wa kijamii, na kuondoa mshikamano wa pamoja.

Unaweza kuongeza chuki na migogoro kati ya makundi tofauti ya watu.

Unaweza kupunguza fursa za ajira, elimu au huduma kwa baadhi ya watu, hivyo kushusha maendeleo ya jamii.

Unaweza kusababisha unyanyasaji wa kimfumo na ukiukwaji wa haki za binadamu kwa baadhi ya jamii.

10. Wanafunzi wanaweza kujifunza maadili mema kupitia michezo ya kuigiza. Taja faida nne.

Michezo ya kuigiza inawasaidia wanafunzi kuelewa maadili mema kwa vitendo, badala ya kusoma tu nadharia.

Inachangia kuendeleza ubunifu na ufahamu, kwani wanafunzi huamua jinsi ya kuigiza hali halisi.

Inasaidia kuimarisha mshikamano na ushirikiano miongoni mwa wanafunzi wanapocheza pamoja.

Inasaidia pia kuboresha mawasiliano na heshima kwa kuelewa hisia na nafasi za wengine wanapocheza mizani mbalimbali.

11. Chunguza shughuli tano zinazofanywa na mashirika ya kiraia ili kupunguza ufisadi.

Mashirika ya kiraia huchunguza na kutoa ripoti za uwajibikaji wa serikali, kwa mfano wanapobaini miradi ya serikali inafanywa bila uwazi au fedha za umma zinatumika vibaya, mashirika haya hutoa ripoti kwa umma na vyombo vya mamlaka ili hatua zichukuliwe. Hii inasaidia kupunguza ufisadi na kuhakikisha rasilimali za taifa zinatumika kwa manufaa ya wananchi.

Hutoa elimu kwa wananchi kuhusu haki zao na jinsi ya kudai uwajibikaji kutoka kwa viongozi. Kwa mfano, mashirika yanaweza kuandaa semina au kampeni za uelewa ili wananchi wajue ni lini na kwa namna gani wanaweza kudai uwajibikaji, jambo linaloongeza uwazi na kupunguza vitendo vya ufisadi.

Husimamia taratibu za ununuzi wa serikali, kwa kuhakikisha mashirika haya yanashughulikia usahihi katika zabuni, malipo, na utekelezaji wa miradi. Kwa kufanya hivyo, wanapunguza nafasi za rushwa na ufisadi katika mchakato wa ununuzi.

Huchangia katika uchunguzi wa uwazi wa miradi ya umma, kwa mfano kufuatilia matumizi ya fedha za miradi ya elimu, afya au barabara. Mashirika haya hutoa ripoti au ushahidi wa kuwa miradi inafanyika kwa uwazi, jambo linaloongeza uwajibikaji.

Mashirika haya pia hushauri na kushirikiana na serikali katika kutengeneza sera au mikakati inayopunguza ufisadi, mfano kutoa mapendekezo ya sheria au miongozo ya ununuzi, hivyo kupunguza udhaifu unaoweza kupelekea ufisadi.

12. Kwa hoja sita, eleza mchango wa vyombo vya habari katika kuhamasisha uwajibikaji wa wananchi.

Vyombo vya habari hutoa taarifa sahihi na za haraka kuhusu shughuli za serikali na utendaji wa viongozi. Kwa mfano, ripoti za vyombo vya habari zinaweza kuonyesha ni miradi gani inatekelezwa vizuri na ni ipi ina matatizo, jambo linalowasaidia wananchi kufanya maamuzi sahihi.

Vinachunguza na kuchunguza vitendo vya ufisadi au ukiukwaji wa sheria, kwa kuandika habari, kufanya uchunguzi wa kina au kutoa ripoti za uchunguzi. Hii inawapa wananchi taarifa za kina kuhusu mwenendo wa viongozi na mashirika, na hivyo kuongeza uwajibikaji.

Vinahamasisha wananchi kushiriki katika maamuzi ya kijamii, kwa kutoa majukwaa ya mijadala, maoni au kampeni. Kwa mfano, wananchi wanapopata habari, wanaweza kushiriki kwenye mikutano ya kijamii au kutuma maoni yao, jambo linaloongeza uwajibikaji wa viongozi.

Vinatoa funzo kwa wananchi kuhusu haki zao na wajibu wao, kuelimisha jamii jinsi ya kushirikiana na vyombo vya serikali au mashirika ya kiraia. Kwa mfano, wanapofundisha kuhusu haki ya kupata elimu, wananchi wanajua wajibu wao wa kushirikiana na shule na serikali.

Vinasaidia kudhibiti nguvu za viongozi kwa kuhakikisha uwazi na uwajibikaji. Taarifa za vyombo vya habari zinawaweka viongozi chini ya uangalizi wa umma, hivyo wanakuwa waangalifu katika maamuzi yao ili kuepuka lawama.

Vinachangia katika kuimarisha demokrasia, kwa kutoa jukwaa la kuzungumzia masuala muhimu ya taifa, kuchunguza sera na kutoa mapendekezo. Hii inafanya wananchi washiriki kikamilifu katika maisha ya kisiasa na kijamii.

13. Taja njia tano za raia kushiriki katika miradi ya maendeleo ya kijamii.

Raia wanaweza kushiriki katika mikutano ya vijiji, kutoa mawazo, maoni, na mapendekezo kuhusu jinsi miradi inavyopaswa kufanywa. Ushirikiano huu unasaidia mradi kufanikishwa ipasavyo.

Wanaweza kutoa michango ya fedha au vifaa kwa miradi ya jamii, kama vile michango ya kujenga shule, visima vya maji au barabara. Hii inaonyesha mshikamano na kuharakisha utekelezaji wa mradi.

Wanaweza kushiriki kazi za hiari au kujitolea, kama kusaaidia kupanda miti, kufundisha watoto au kusaaidia katika matengenezo ya miradi. Hii inapunguza gharama na kuongeza mshikamano wa kijamii.

Wanaweza kushirikiana na mashirika ya kijamii ili kusimamia miradi, kuhakikisha uwazi, uwajibikaji na matumizi sahihi ya rasilimali.

Wanaweza kushiriki katika kupanga miradi na ufuatiliaji, kuhakikisha malengo ya maendeleo yanatimika, na kutathmini mafanikio au changamoto za mradi.

SEHEMU C (Alama 30)

14. Fafanua mambo matano yanayopaswa kuzingatiwa wakati wa kufundisha stadi za maadili.

Mwalimu anapaswa kuwa mfano wa tabia njema, kwani wanafunzi hufuata tabia za mwalimu. Ikiwa mwalimu ni mwaminifu na heshimu wengine, wanafunzi pia wanajifunza tabia hizi.

Anapaswa kuelezea maadili mema kwa lugha rahisi, ili kila mwanafunzi aweze kuelewa maana ya maadili hayo na kuyatumia katika maisha ya kila siku.

Anapaswa kutumia mbinu zinazowavutia, kama michezo ya kuigiza, simulizi au maonyesho, ili kushirikisha wanafunzi kikamilifu na kuwafanya washiriki kwa hiari.

Anapaswa kushirikisha wanafunzi katika majadiliano na maswali, kufanya somo kuwa la ushiriki badala ya mwalimu tu kuzungumza.

Anapaswa kuheshimu tofauti za wanafunzi, ikiwemo dini, tamaduni, ujuzi au hali ya kijamii, ili kila mwanafunzi ajisikie huru kushiriki bila kutengwa.

15. Chambua mbinu sita za kisasa zinazosaidia mwalimu kuongeza ushiriki wa wanafunzi darasani.

Kutumia michezo ya kuigiza kunawafanya wanafunzi kuonyesha tabia mema kwa vitendo na kuelewa somo kwa urahisi.

Kutumia mitandao ya dijitali, kama video, slideshow au programu za kufundishia, kunasaidia wanafunzi kuelewa maudhui kwa njia ya kuona na kusikia, jambo linaloongeza ushiriki.

Kutumia majadiliano na mijadala miongoni mwa wanafunzi ili kuhamasisha hoja, maoni, na mawazo, inasaidia wanafunzi kushiriki kikamilifu na kujenga uelewa wa pamoja.

Kutumia vifaa vya kuona na kusikia, kama ramani, picha au vifaa vya majaribio, hufanya somo liwe la kimasilahi na linaongeza ufahamu wa kina.

Kushiriki miradi ya kikundi, ambapo wanafunzi hufanya kazi pamoja, kunasaidia kujenga mshikamano, mawasiliano na kushirikiana katika kutatua changamoto.

Kutumia mitihani midogo na majibu ya haraka, inawapa wanafunzi fursa ya kuonyesha wanachojua na kuchukua hatua mara moja, jambo linaloongeza ushiriki na kujifunza kwa vitendo.

16. Eleza hoja sita zinazothibitisha umuhimu wa kufanya tathmini ya mafunzo kabla ya kuanza somo rasmi.

Tathmini husaidia kubaini kiwango cha uelewa wa wanafunzi kabla ya kuanza somo, ili mwalimu ajue ni wapi pa kuanza na ni changamoto gani za kutatua.

Husaidia mwalimu kuchagua mbinu bora za kufundisha kulingana na kiwango cha wanafunzi, kama kutumia simulizi, majaribio, au michezo ya kuigiza.

Husaidia kurekebisha changamoto, kama kutokuelewa misingi fulani, kabla ya kuanza somo rasmi ili wanafunzi wasibaki nyuma.

Husaidia mwalimu kupanga muda vizuri, kuhakikisha somo linashughulikiwa kwa kina bila kuharibu ratiba.

Husaidia katika kuandaa vifaa na rasilimali zinazohitajika, kuhakikisha kila kitu kipo tayari kwa ufanisi wa kufundisha.

Husaidia katika kuunda malengo ya somo yanayofaa, kuhakikisha kwamba malengo yanaendana na uwezo wa wanafunzi na yanaweza kufanikishwa kwa ufanisi.